

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Jõgeva maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamine”**

SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse määrus „Jõgeva maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamine” on ette valmistatud looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel.

Eelnõukohase määrusega arvatakse kaitse alt välja Jõgeva maakonnas 14 kaitsealust parki, arboreetumit ja puistut, mis on minetanud looduskaitseväärtuse või hävinud. Loodusobjektide kaitse alt väljaarvamisele ja vastavate kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks tunnistamisele kohaldatakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 kohast menetlust.

Keskkonnaministri määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Marica-Maris Paju (tel 5336 5805, e-post maris.paju@keskkonnaamet.ee), eelnõu vastavust looduskaitseseadusele ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise büroo juhtivspetsialist Eleri Laidma (tel 5304 7558, e-post eleri.laidma@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna jurist Maiu Paloots (tel 730 4422, e-post maiu.paloots@keskkonnaamet.ee) ja keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Piret Palm (tel 626 0730, e-post piret.palm@envir.ee).

Objektide seisundit hindasid 2005. aastal E. Laas ja S. Treumuth (Jõgevamaa kaitsealuste dendroparkide ja selektsioonიაia väärtuste hindamine), 2006. ja 2009. aastal N. Nutt ja S. Nurme (Jõgevamaa kaitsealuste parkide ja puude gruppide looduskaitseväärtuste hindamine) ning 2011. aastal Liisa Rennel (Jõgeva maakonna kaitstavate looduse üksikobjektide inventuur). Põltsamaa Lossi tänava metsaparki seisundihinnangu koostas 2019. aastal Maris Paju.

2. Eelnõu sisu, kaitse alt välja arvamise põhjendus

Määruses käsitletud pargid ja puistud on kaitse alla võetud nii Eesti Vabariigi algusaastatel kui ka enne taasiseseisvumist asjaomase ametiasutuse otsuse või käskkirjaga. Tulenevalt Ülemnõukogu 23. veebruari 1990. a otsuse „Eesti NSV seaduse „Eesti looduse kaitse kohta” kehtestamine” punktist 4 laieneb alates 15. märtsist 1990. a looduse kaitse ja kasutamisega seotud suhetele, mis on tekkinud enne 15. märtsi 1990. a, Eesti NSV seadus „Eesti looduse kaitse kohta”. 9. juulil 1994. a jõustunud kaitstavate loodusobjektide seaduse § 30 lõige 6 sätestas, et kõik enne nimetatud seaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima kuni nimetatud seadusega sätestatud korras uue kaitse-eeskirja rakendamiseni niivõrd, kui võrd need ei ole vastuolus kehtiva seadusega. Sisuliselt annab sama regulatsiooni ka kehtiva looduskaitseseaduse § 91 lõige 1, mille kohaselt enne selle seaduse jõustumist kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima kuni nimetatud seaduse alusel uue korra kehtestamiseni või kaitsekorra kehtetuks tunnistamiseni. Looduskaitseseaduse § 13 lõikest 1 tulenevalt kohaldatakse loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse kehtetuks tunnistamisel sama

seaduse §-des 8 ja 9 loodusobjekti kaitse alla võtmise kohta sätestatud. Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 kohaselt võtab kaitseala, sh pargi, puistu või arboreetumi kaitse alla Vabariigi Valitsus ning lähtudes eeltoodust ja haldusmenetluse seaduse § 68 lõikest 2 tunnistas senise kaitse-eeskirja või kaitsekorra kehtetuks samuti Vabariigi Valitsus.

Pargid ja puistud (sh arboreetumid, dendraariumid, selektsioonaiad) on kaitse alla võetud eri aegadel eri taseme otsustega, seega tunnistatakse kehtetuks kõik määruses nimetatud kaitse alt väljaarvatavate parkide ja puistute kaitse alla võtmist puudutavate otsuste vastavad osad.

Ajalooliste parkide kaitse alla võtmisel ja piiritlemisel on arvestatud põhimõtet kaitsta parki kui tervikut, st nii pargi elus (põlispuud, pargi puistu ja neist sõltuvad elustikurühmad, sh eriti kaitsealused liigid), kui ka eluta (pargi ajalooline struktuur, pargi piired jm kultuuriväärtused) väärtusi. Määruses käsitletavat pargid on rajatud pärast Põhjasõda ja seetõttu on põlispuude võimalik suurim vanus 200–250 aastat, mis on mitme lehtpuuliigi jaoks ka võimaliku eluea piir. Eesti parkide suurem rekonstrueerimine vastavalt muutunud moesuundadele, sh laiendamine ja uusistutused, toimus 19. sajandi teisel poolel. Tolleaegne pargistruktuur, põlised puud ja pargi esteetiline olemus olid peamised kaitse alla võtmise põhjused 20. sajandi keskpaiku.

Loodusobjekti LKS § 7 lõike 1 kohaseks kaitse alla võtmise eelduseks on selle ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus. Samuti on kaitse alla võtmise eelduseks ka linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Parkide peamised kaitseväärtused kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja (edaspidi *parkide kaitse-eeskiri*) järgi on ajalooliselt kujunenud planeering, dendroloogiliselt, kultuurilooliselt, ökoloogiliselt, esteetiliselt ja puhkemajanduslikult väärtuslik puistu ning pargi- ja aiakunsti hinnalised kujunduselemendid. Puurühmade puhul arvestatakse teadusliku, esteetilise või ajaloolis-kultuurilise väärtusega (LKS § 4 lõige 6).

Säilinud väärtuste (pargiruumi terviklikkus, struktuurielemendid nagu avatud alad, pargi teestik ja veekogud) hetkeseisu kindlakstegemiseks ja kaitsevajaduse üle otsustamiseks kasutati määruse ettevalmistamisel Rahvusarhiivi avaliku kaardirakenduse ja Maa-ameti ajalooliste kaartide kaardirakenduse kaarte ning kultuurimälestiste riikliku registri (sh Muinsuskaitseameti digiteeritud arhivaalide) andmeid. Mitmel korral oli ainuke võimalus hinnata pargi varasemat struktuuri vaid Venemaa üheverstase kaardi abil. Määruses käsitletud pargid (säilinud pargiosad) on pargiarhitekt E. Brafmani määratluses väikepargid, mille pindala on kuni 5 ha, vaid Sõpruse pargi pindala on u 7 ha ja Kudina mõisapargi pindala on u 8 ha. Tuginedes vanadele kaartidele on need juba rajatud väikeste lihtsate mõisaparkidena, mis on olnud ilma suurejoonelistele ja rohkete elementideta. Alljärgnevas tabelis nimetatud pargid on oma puistu vanuse, pikaajalise hooldamatuse ja tormide tõttu kaotanud käesolevaks ajaks suurema osa kunagistest väärtustest.

Tuginedes parkide kaitse-eeskirjale on **puistute** peamised kaitseväärtused dendroloogilised (sh tähelepanuväärne vanus, liigiline koosseis), ökoloogilised (astmelaud rohelises võrgustikus), teaduslikud (aklimatiseerumine, geneetilise materjali uuringud) ja esteetilised (maastiku ilmestamine, puhkeväärtus). Looduslike puistute puhul ei hinnata planeeringut ega pargiarhitektuurilisi elemente. Määruses kajastatud puistud (Põltsamaa Lossi tn metsapark, Saduküla 9-kl kooli park) koosnevad kodumaistest puuliikidest ja on kaitse alla võetud maastikukujunduse seisukohast lähtuvalt. Võõrpuuliikide kollektsioonid (dendraarium, dendropark, arboreetum) ja selektsioonaiad on kaitse alla võetud peamiselt nende teadusliku väärtuse pärast, kuid ka õppeotstarbel.

Käesolevaks ajaks ei ole määruses käsitletud ja tabelis 1 märgitud parkidel säilinud

looduskaitsealades ega kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirjas nimetatud kriteeriumidele vastavat üleriigilist looduskaitsealast väärtust ning nende edasine kaitse riiklikul tasandil ei ole vajalik ega otstarbekas. Tabelis 1 on tuginedes ajalooliste kaartide analüüsile ning välitöödel tuvastatud säilinud väärtuste seisundile esitatud põhjendused, miks need pargid riikliku kaitse alt välja arvatakse.

Juhul kui pargis või puistus on ehitisi- või arheoloogiamälestisi või on alal pärandkultuuriobjekte, siis on vastav märge lisatud märkuste lahtrisse ja lisatud on objekti registrikood.

Tabelis 1 on märkuste lahtris kirjas ka info, kas ja kuidas kajastatakse määruses käsitletud parke ja puistuid omavalitsuse üldplaneeringus, sh kas ja milliseid ettepanekuid kaitsealuste loodusobjektide kohta on tehtud. Menetluse ettevalmistamise käigus küsiti ka kohalike omavalitsuste eelnevat seisukohta pargi, puistu või dendropargi võimaliku kohalikul tasemel kaitse alla võtmise osas, et saada infot kas objekte kohalikul tasandil väärtustatakse. Kui loodusobjekt kustutatakse keskkonnaregistrist, toob see kaasa muudatuse üldplaneeringus (kaovad piirangud).

Pargi väärtuste kirjeldamisel on kasutatud eelnimetatud ekspertide hinnanguid, riiklike registreid ja Ü/K „Metsaprojekt” Eesti Metsakorralduskeskuse tööd „Jõgeva rajoonis looduskaitse alla kuuluvad pargid” (1978). Otsuse tegemisel on tuginetud ka Keskkonnaministeeriumi parkide töörühma (edaspidi *parkide töörühm*) 1998. aastal valminud kaitsealuste parkide, puistute ja istandike korrastamise meetoodilisele juhendile ja M. Paju 2016. aasta välitöö andmetele.

Tabel 1. Jõgeva maakonna parkide ja puistute kaitse alt väljaarvamise põhjendused.
EO – eraomand, MO – munitsipaalomand, RO – riigiomand, JRO – jätkuvalt riigi omandis olev maa, KeA – Keskkonnaamet, KR – keskkonnaregister

Nr	Objekt	Asukoht	Põhjendused. Märkused Pindala on antud KR andmetel
1.	J. Aamissepa selektsiooniaed KLO1200245	Jõgeva vald, Jõgeva alevik	Selektsiooniaed on võetud kaitse alla 1959. aastal riikliku tähtsusega objektina. Ekspertide (E. Laas, S. Treumuth) hinnangul on selektsiooniaed „üpris tavaline aed”, kus kasvavad mitmesugused viljapuud, peamiselt aedõunapuud. Aial on selektsioonijalooline väärtus ja see on sordiaretuslikku, teaduslikku või kultuuriväärtust omavate istanduste loetelus (kinnitatud Vabariigi Valitsuse 07.04.1998 aasta korraldusega nr 302, objekt nr 16). Aed on pärandkultuuriobjekt ning alaga on seotud Jõgeva valla üldplaneering ja üldplaneeringu teemaplaneering „Jõgeva valla tiheasustusega alad”, kus aed on kajastatud kaitsealana. KeA küsis määruse ettevalmistamise käigus 4. mail 2018. aastal Jõgeva valla seisukohta selektsiooniaia kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Vallavalitsus

			<p>oma seisukohta ei teatanud.</p> <p>Kuna aed on hooldamata ja võsastunud, paljud omaaegsed viljapuud on hukkunud ning teadaolevalt puudub teadusuuringute järjepidevus, siis ei ole aial enam ka teaduslikult suurt väärtust ning see arvatakse kaitse alt välja.</p> <p>Aed (0,3 ha) moodustab ühe osa suuremast riigimaaüksusest.</p>
2.	Kudina park ja puiestee KLO1200151	Jõgeva vald, Kudina küla	<p>Park on võetud kaitse alla 1964. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Kudina pargi puhul on Venemaa üheverstasel kaardil (1900) näha teedeta pargiala. Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel on veel 1976. aasta ülevaatuse ajal olnud peahoone taga säilinud puuviljaaed ja põõsagrupid, kuid praeguseks on need hävinud.</p> <p>Pargis on pärandkultuuriobjektid mõisa viinavabrik ja Kudina mälestusmärgid.</p> <p>Haldusreformieelse Palamuse valla üldplaneeringus on Kudina parki munitsipaalmaale ette nähtud külapidude plats ja võimalus rajada spordirajatisi, kuid looduskaitse staatuse kohta arvamus puudub.</p> <p>Park sai kannatada viimase kümnendi tormides, mis mürdsid rohkesti põlispuud. Maastikuarhitektide-ekspertide S. Nurme ja N. Nutti hinnangul on pargiosa hävinud, pargikompositsioonist lähtuvalt ei ole park huvipakkuv ja kaitset vääriskid vaid puuderead. 2016. aasta ülevaatusel oli Kudina mõisapargi ajaloolisest planeeringust säilinud vaid pargi lääne- ja lõunaküljel kasvav pärnarida ning üksikud põlispuud sissesõidualleel ja peahoone läheduses, kuid säilinud puudest on mitu tüvevigastustega ja murdumisohtlikud. Kuna pargiansambel on hävinud ja säilinud osal on vaid kohalik tähtsus, arvatakse park riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Määruse ettevalmistamise käigus küsis KeA 10. märtsil 2017. aastal Palamuse Vallavalitsuse eelnevat seisukohta Kudina pargi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Palamuse Vallavalitsuse seisukoht oli, et nad ei soov parki kohaliku kaitse alla võtta.</p>

			Objekti pindala on 7,5 ha (EO 6,99 ha, MO 0,12 ha, RO 0,4 ha).
3.	Leedi põlispuude grupp KLO1200262	Jõgeva vald, Leedi küla	<p>Puudegrupp on võetud kaitse alla 1964. aastal kohaliku tähtsusega pargina.</p> <p>Leedi põlispuude grupi osas on 1899. aasta mõisakaardil (EAA2469.1.666) näha väike regulaarse teestikuga park, mille keskel asub tiik. Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel oli park juba 1978. aasta mõisate ülevaatuse ajal halvas seisus. Alal asuvad pärandkultuuriobjektid Leedi mõis, Jordani tiik, Tuusa talu ja Leedi mõisa saareallee. Haldusreformieelse Torma valla üldplaneeringus ala ei käsitleta.</p> <p>KeA küsis määruse ettevalmistamise käigus 4. mail 2018. aastal Jõgeva valla seisukohta Leedi põlispuude grupi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Vallavalitsus oma seisukohta ei teatanud.</p> <p>Pargi ansambli seisus on hävinud ning olemasolevad puud ei ole mõõtmistelt ega liigiliselt koosseisult unikaalsed, mistõttu ekspertid N. Nutt ja S. Nurme tegid ettepaneku park kaitse alt välja arvata. Tuginedes eelnevale arvatakse põlispuude grupp riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 4,1 ha (EO 2,66 ha, RO 1,36 ha, JRO 0,05 ha).</p>
4.	Liivoja puude grupp (Puude grupp) KLO1200272	Jõgeva vald, Pööra küla	<p>Park on võetud kaitse alla 1968. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Liivoja puudegrupi puhul on tegemist vana tüüpilise taluhaljastusega, kus ümber õue piki piire paiknevad puuderead. Säilinud puud on ca saja aastased ja märkimisväärsete mõõtmistega. Arvestades asjaolu, et selliseid puid on paljude vanade talukohtade juures, mistõttu neil on eelkõige kohalik tähtsus, tegi ekspert L. Rennel ettepaneku ala riikliku kaitse alt välja arvata.</p> <p>Alal on pärandkultuuriobjekt Liivoja metsavahikoht. KeA küsis määruse ettevalmistamise käigus 4. mail 2018. aastal Jõgeva valla seisukohta Liivoja puudegrupi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Vallavalitsus oma seisukohta ei teatanud.</p> <p>Arvestades, et põlispuudel on eelkõige kohalik tähtsus, arvatakse puudegrupp riikliku kaitse alt välja.</p>

			Ala kuulub täies ulatuses ühe eramaaüksuse koosseisu (0,9 ha).
5.	Rahuoru park KLO1200290	Jõgeva vald, Torma alevik	<p>Park on võetud kaitse alla 1968. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Rahuoru park on väike vabakujuline mõisapark, mis rajati tõenäoliselt 19. sajandi keskel. Praegu on pargis säilinud endisaegsete tiikide asukohad ja paar põlist tamme. Ekspertide hinnangul ei ole pargi esialgne ruumiline kompositsioon maastikus jälgitav. Ettepanek park kaitsealuste objektide hulgast välja arvata tehti juba 1978. aastal Jõgeva rajooni parkide ülevaatusel.</p> <p>Alal asuvad pärandkultuuriobjektid Rahuoru mõis, laululava ja mälestuskivi G. J. von Schultzile. Haldusreformieelse Torma valla üldplaneeringus on ala nimetatud kaitsealuse objektina, mis on kavandatud puhke- ja virgestusalaks. Seetõttu küsis KeA määruse ettevalmistamise käigus 4. mail 2018. aastal Jõgeva valla seisukohta Rahuoru pargi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Vallavalitsus oma seisukohta ei teatanud.</p> <p>Kuna pargi ansambllilisus on hävinud, säilinud puud ei ole mõõtmelt ega liigiliselt koosseisult unikaalsed, arvatakse park riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 1,9 ha (EO 0,46 ha, MO 1,42 ha).</p>
6.	Ripuka puude grupp (Ripuka mõisa park) KLO4001283	Jõgeva vald, Kõola küla	<p>Park on võetud kaitse alla 1968. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Ripuka puude grupp on ajaloolise mõisakaardi (1911; EAA.3781.1.189 leht 4) põhjal otsustades olnud väike ja liigendamata mõisapark. Kultuurimälestiste riikliku registri andmetel on pargist juba 1970-ndatel olnud alles vaid 20%. Pargi juurde ei ole kuulunud alleesid. Keskkonnaregistris ei ole objekt piiritletud ja seega ei ole täpset endise mõisapargi asukohta määrata. Säilinud on üksikud põlispuud ja (pargi)tiik, kuid ekspert L. Renneli hinnangul ei ole neil iseseisvat looduskaitselist väärtust ja puudegrupp arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Park on pärandkultuuriobjekt. Vana üldplaneering objekti ei kajasta. KeA küsis määruse ettevalmistamise käigus 4. mail 2018. aastal Jõgeva valla seisukohta Ripuka puude grupi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Vallavalitsus oma seisukohta ei</p>

			<p>teatanud.</p> <p>Alaga on seotud kaks eramaaüksust, KR-s pindala puudub.</p>
7.	Saduküla 9-kl. kooli park KLO1200289	Põltsamaa vald, Saduküla küla	<p>Park on võetud kaitse alla 1992. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Ala arvatakse kaitse alt välja, sest tegemist on tavalise segametsaga, mille lagendikul asub Vabadussõja mälestusmärk. Puistu on eelkõige tähtis kohalikele kogukonnale mälestusmärgi ümbrust ilmestava (puhke)metsana.</p> <p>Maastikuarhitektide-ekspertide S. Nurme ja N. Nutti hinnangul ilmestab metsaala maastikku, kuid sel ei ole üleriigilist tähtsust.</p> <p>Alal asub kultuurimälestis Vabadussõja ausammas (reg nr 27112).</p> <p>Määruse ettevalmistamise käigus küsis KeA 10. märtsil 2017. aastal Puurmani Vallavalitsuse seisukohta Saduküla 9.-kl kooli pargi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Puurmani Vallavalitsuse seisukoht oli, et neil ei ole plaanis eeltoodud ala kohalikul tasemel kaitse alla võtta.</p> <p>Haldusreformieelse Puurmani valla üldplaneeringus on ala nimetatud kaitsealuse objektina, mis on kasutatav virgestusalana.</p> <p>Objekti pindala on 3,3 ha (EO 0,26 ha, MO 3,02 ha, RO 0,01 ha).</p>
8.	Saduküla puudegrupp KLO1200265	Jõgeva vald, Saduküla küla	<p>Puudegrupp on võetud kaitse alla 1968. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Saduküla puudegrupi puhul on tegemist endise mõisapargiga, millest on säilinud üksikud suured tammed mõisahoonete ümbruses. Venemaa verstakaardil (1901) näha olev pargi struktuur on hävinud, kuid ekspertide (S. Nurme, N. Nutt) arvates väärib grupp säilitamist kui mõisasüdame ansamblisse kuuluv vanade puudega haljasala. Alal asub pärandkultuuriobjekt Saduküla mõisa häärber.</p> <p>Seetõttu küsis KeA 10. märtsil 2017. aastal määruse ettevalmistamise käigus Puurmani Vallavalitsuse seisukohta Saduküla puudegrupi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Puurmani Vallavalitsuse seisukoht oli, et neil ei ole plaanis eeltoodud ala kohalikul tasemel kaitse alla võtta.</p>

			<p>Haldusreformijärgne Jõgeva Vallavalitsus menetluse ettevalmistamise käigus oma seisukohta ei teatanud.</p> <p>Arvestades, et pargi planeering ei ole säilinud ja üksikutel säilinud põlispuudel ei ole pargina riiklikku tähtsust, arvatakse puudegrupp riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 0,9 ha (EO 0,81 ha, RO 0,03 ha, JRO 0,03 ha).</p>
9.	H. Järve dendropark KLO1200252	Mustvee vald, Ruskavere küla	<p>Dendropark on võetud kaitse alla 1992. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Dendropark on rajatud nõukogude ajal erakollektsioonina. Ekspertide (E. Laas, S. Treumuth) hinnangul on dendraariumil ajalooline väärtus ning osadel puudel (eksootidel) ka looduskaitse väärtus. Objektil on peamiselt hariduslik väärtus, mille tõttu on see kantud sordiaretuslikku, teaduslikku või kultuuriväärtust omavate istanduste loetelusse õppeotstarbelise arboretumina (kinnitatud Vabariigi Valitsuse 7. aprilli 1998. a korraldusega nr 302, objekt nr 18).</p> <p>Alal asub pärandkultuuriobjekt Sepikoda ja Jõeääre talu vana elumaja. Haldusreformieelse Saare valla üldplaneeringus on märges, et olemasolevate kaitstavate loodusobjektide kaitsereežiimi ei täpsustata.</p> <p>Määruse ettevalmistamise käigus küsis KeA 4. mail 2018. aastal Mustvee Vallavalitsuse seisukohta H. Järve dendropargi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Mustvee Vallavalitsuse seisukoht oli, et neil ei ole plaanis eeltoodud ala kohalikul tasemel kaitse alla võtta.</p> <p>Dendropark on liigirikas (täpne liikide loend siiski puudub), kuid süsteemitu, hooldamata ja väikese vanuse tõttu puuduvad seal eriliste mõõtmetega puud, mistõttu ala arvatakse riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 6,8 ha (EO 6,79 ha, RO 0,01 ha, JRO 0,01 ha).</p>
10.	Kursi põlispuude grupp KLO1200263	Põltsamaa vald, Kursi küla	<p>Puude grupp on võetud kaitse alla 1968. aastal kohaliku tähtsusega pargina.</p> <p>Tuginedes Venemaa üheverstasele kaardile (1901) on Kursi põlispuude grupi puhul tegemist juba algselt kitsa ja lihtsa pargiga, mille põhikujunduse</p>

			<p>moodustasid puuderead pargiala piiridel. 1912. aasta pastoraadi plaanil (EAA.3724.41211 leht 1) on näha tõenäoline pargiala. Kuna puudub pargi kaart, siis ei ole võimalik hinnata algse planeeringu säilivust. 2016. aastal kasvas pargis üksikult või väikeste gruppidega põliseid tammesid, lehiseid ja pärnasid.</p> <p>Alal asuvad kultuurimälestised Kursi kirik (reg nr 23980) ja Kursi pastoraadi peahoone (reg nr 23981), mille kaitsevöönd hõlmab ka ansambli seisukohalt väärtuslikke põlispuuid.</p> <p>Seetõttu küsis KeA määruse ettevalmistamise käigus 14. juunil 2018. aastal Põltsamaa Vallavalitsuse eelnevat seisukohta Kursi põlispuude grupi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Põltsamaa Vallavalitsus soovis puudegruppi kaitsta riiklikul tasemel.</p> <p>Ekspertide S. Nurme ja N. Nutti hinnangul on kiriku ümbruse põlised puud hukkunud, mida kinnitab ka 1947. aasta NL topokaart, ja mõningane väärtus on vaid pastoraadi hoone ümbruses olevatel puudel.</p> <p>Kuna olemasolevad puud ei ole erakordsete mõõtmetega ja ei moodusta silmapaistvat pargiarhitektuurilist tervikut, arvatakse puude grupp riikliku looduskaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,32 ha (EO 2,27 ha, RO 0,06 ha).</p>
11.	Nõmme talu dendraarium KLO1200273	Põltsamaa vald, Vitsjärve küla	<p>Park on võetud kaitse alla 1968. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Nõmme talu dendraariumi puhul on ekspertide (E. Laas, S. Treumuth) hinnangul tegemist „armastusega rajatud kodukujundusega, millel on vaid ajalooline väärtus”. Dendraarium on metsistunud, seal puuduvad eriliste mõõtmetega vanad puud ja sel ei ole looduskaitse väärtust. Kuna alal puuduvad eriliste mõõtmetega puud ja sel ei ole teaduslikku väärtust, arvatakse dendraarium riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Haldusreformieelse Puurmani valla üldplaneeringus ala ei käsitleta.</p> <p>Määruse ettevalmistamise käigus küsis KeA 4. mail 2018. aastal Põltsamaa Vallavalitsuse seisukohta Nõmme talu dendraariumi kohaliku kaitse alla</p>

			<p>võtmise kohta. Põltsamaa Vallavalitsuse seisukoht oli, et neil ei ole plaanis eeltoodud ala kohalikul tasemel kaitse alla võtta.</p> <p>Ala kuulub tervikuna (1,5 ha) suurema eramaaüksuse koosseisu.</p>
12.	Pisisaare park ja puiestee KLO1200164	Põltsamaa vald, Pisisaare küla	<p>Park on võetud kaitse alla 1958. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Pisisaare park on rajatud 19. sajandi viimasel veerandil vabakujundusliku koolipargina (teadaolevalt esimene Eestis), mida on pidevalt, kuid süsteemitult täiendatud eri puuliikidega. Säilinud on üksikud põlised männid ja tammed. Pisisaare männid on pärandkultuuriobjekt.</p> <p>Endise Pajusi valla üldplaneeringus märgitakse Pisisaare parki asulat ilmestava kaitsealuse loodusobjektina, millel on rekreatsiooniväärtus.</p> <p>Ekspertide (N. Nutt, S. Nurme) hinnangul on pargil eeskätt kohalik puhkemajanduslik ja kultuurilooline väärtus.</p> <p>KeA küsis määruse ettevalmistamise käigus 10. märtsil 2017. aastal Pajusi valla seisukohta Pisisaare pargi kohaliku kaitse alla võtmise kohta. Vallavalitsus oli seisukohal, et kohaliku kaitse alla võetavate objektide vajaduse lahendab ühinenud omavalitsuse üldplaneering.</p> <p>Kuna park on pigem asulahaljastus kui pargiansambel, seal puuduvad erakordsete mõõtmetega puud ja dendrooloogilised haruldused, siis arvatakse park riikliku kaitse alt välja.</p> <p>Objekti pindala on 2,2 ha (EO 0,06 ha, MO 2 ha, RO 0,11 ha).</p>
13.	Põltsamaa Lossi tn metsapark KLO1200474	Põltsamaa vald, Põltsamaa vallasisene linn	<p>Park on võetud kaitse alla 1992. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Lossi tänava metsapark on puistuna märgitud juba Venemaa üheverstasele kaardile, kuid see ei ole kunagi olnud planeeritud pargiala. Tuginedes kaardile on tegu olnud liigendamata puistuga. 2019. aasta ülevaatusel olid peamised puuliigid saar, vaher ja jalakas, rühmiti ka haab. Äärealadel kasvas üksikuid pärnasid ja tammesid. Teadaolevalt puudub nimetatud metsapargil ka teaduslik väärtus, s.t alal ei ole registreeritud haruldasi puuliike ega ka erakordselt silmapaistvate mõõtmetega või</p>

			<p>vanusega puid. Ükski puudest ei klassifitseeru seetõttu looduse üksikobjektiks. Ala on kohati liigniiske. Puistus on palju jalakuivanud saari ning kohati on lamapuitu. Metsaregistri andmetel on tegu loodusliku 75 aastase küpse lehtmetsaga (5Hb3Lv1Ja+Va,Sa,Ks,Ku), mistõttu paar aastat tagasi raiuti alalt välja suuremad haavad. Liigniiske pinnas ei võimalda ala kasutamist puhke-eesmärkidel. Ala on võsastunud (peamiselt toomingas ning jalaka ja saare looduslik uuendus) ja seda ei kasutata jalutusala ega sportimiseks.</p> <p>Arvestades eeltoodut puudub metsapargil kaitseväärtus kaitsealuste parkide, arboreetumite ja puistute kaitse-eeskirja tähenduses ja on otstarbekaks ala riikliku kaitse alt välja arvata.</p> <p>Kogu ala (4,5 ha) on JRO maa.</p>
14.	Põltsamaa Sõpruse park KLO1200483	Põltsamaa vald, Põltsamaa vallasisene linn	<p>Park on võetud kaitse alla 1992. aastal kohaliku tähtsusega objektina.</p> <p>Sõpruse park on näide nõukogudeaegsest pargiplaneeringust (autor Ene Ilves), mis väärib kaitset omanäolise eklektilise kujunduse, skulptuuride (64 tk) ja kultuuriloolise tausta tõttu. Sõpruse park on rajatud 1973. aastal kohalike noorte initsiatiivil, kuid esimesed puud istutati endise kolhoosikeskuse lähedusse juba 1969. aastal. Alal on kasutatud peamiselt kodumaiseid puuliike aga ka parginduses laialt levinud eksoote, mistõttu alal ei ole teaduslikku (dendroloogilist) väärtust. Pargil on puhkemajanduslik väärtus nii kohalikul kui ka üleriigilisel tasandil, sest seda kasutatakse kokkutulekute kohana ja rohkete skulptuuride tõttu ka turismisihtkohana.</p> <p>Menetluse ettevalmistamise käigus tegi Põltsamaa Vallavalitsus ettepaneku ala kaitseks kohalikul tasandil. Pargi maa-ala on taotlemisel munitsipaalomandisse (piiriettepanek nr LY1901100261). Põltsamaa Vallavalitsuse 14. jaanuari 2019 korraldusega nr 2-3/2019/22 on Sõpruse pargi sihtotstarbeks määratud 100% sotsiaalmaa (üldkasutatava maana).</p> <p>Park arvatakse riikliku kaitse alt välja, et vältida kahe eri tasandi kaitseala kattumist.</p> <p>Objekti pindala on 7,3 ha.</p>

Määruses käsitletavaid Jõgeva maakonna parke ja puistuid on 14 (kogupindalaga 41,6 ha). Maaomand jaotub eraomandi (22,2 ha), munitsipaalomandi (5,14 ha), riigiomandi (2,28 ha) ja jätkuvalt riigi omandis oleva maa vahel (11,9 ha).

3. Menetluse kirjeldus

Eelnõukohase määruse avalik väljapanek toimus Jõgevamaal 13.-27. maini 2019. a Keskkonnaameti Jõgeva ja Tartu kontoris, Jõgeva, Mustvee ja Põltsamaa Vallavalitsustes.

Teade avaliku väljapaneku kohta ilmus väljaandes Ametlikud Teadaanded (... .. 2019), üleriigilise levikuga ajalehes Postimees (... .. 2019), maakondliku levikuga ajalehes Tartu Postimees (... .. 2019), samuti eelnimetatud kohalike omavalitsuste kodulehel. Keskkonnaamet tegi ettepaneku arutada asja ilma avaliku aruteluta.

Looduskaitseaduse § 9 kohase kaitse alt välja arvamise menetluse käigus saadeti ... kinnisasja omanikule avaliku väljapaneku kohta väljastusteatega teade, millele oli lisatud määruse eelnõu ja seletuskiri. Määruse eelnõu ja seletuskiri saadeti e-kirjaga Jõgeva, Mustvee ja Põltsamaa Vallavalitsusele, Maanteeametile ja riigimaa esindajale Riigimetsa Majandamise Keskusele. Määruse eelnõu kooskõlastasid kõik asjasse puutuvad isikud ja asutused vaikimisi. Ühtegi ettepanekut ei laekunud/ Laekus ... ettepanekut. /täiendatakse pärast avalikustamist/

Maaomanikelt ja kohalikel omavalitsustelt laekunud märkused ja ettepanekud ning nende arvesse võtmine või arvesse võtmata jätmine on esitatud tabelis 2. Keskkonnaamet on vastanud ettepanekute tegijatele kirjalikult.

Tabel 2. Maaomanikelt laekunud seisukohad vastuseks Keskkonnaameti poolt avalikustamise ja väljapaneku perioodil väljasaadetud kirjadele

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri otseselt määruse eelnõus käsitletud küsimusi.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Käesoleval ajal kehtib maamaksu soodustus ka nende parkide ja puistute kohta, mille väärtus on hääbunud juba aastaid tagasi. Maamaksuseaduse § 4 lõike 2 kohaselt makstakse looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu vastavalt 50% maamaksumäärast, sh riik maksab maamaksu JRO maalt. Sellega korrigeeritakse kohalike omavalitsuste eelarvesse laekuva ja riigieelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurust. Kuna määrusega arvatakse nimetatud objektid kaitse alt välja, siis määruse jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuarist alates hakkavad nende kinnistute omanikud maamaksu maksuma vastavalt üldisele korrale. Kuna pargid asuvad eri omavalitsustes, nende pindala on väike ning

munitsipaalmaalt (5,14 ha) ja ühiskondlikult kasutatavalt maalt maamaksu ei arvestata, siis on maamaksu suurenemine kohalikele omavalitsustele väheoluline ega mõjuta oluliselt valdade tulubaasi.

Määruse jõustumisel puudub mõju loodus- ja elukeskkonnale, kaitstavate liikide ja elupaikade seisund ei muutu, sest nimetatud aladel ei ole registreeritud ranget kaitset vajavaid kaitsealuseid liike ega loodusdirektiivi kriteeriumitele vastavaid elupaigatüüpe, samuti puudub mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele. Määruse jõustumine ei puuduta rahvusvaheliste kohustuste täitmist ega too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

Määruse eelnõul on puutumus valdade ühinemiseelsete Jõgeva, Põltsamaa, ja Mustvee valla üldplaneeringuga, milles tuleb täpsustada kaitsealuste parkide ja puistute arv. Muid põhimõttelisi muudatusi planeeringutele ei kaasne.

Vastavalt looduskaitseadusele on parkide ja puistute territoorium piiranguvöönd, kus kehtivad piirangud maaomanikule ning mitmed tegevused on lubatud vaid kaitseala valitseja igakordsel nõusolekul. Kui hävinud või looduskaitsele väärtuse kaotanud loodusobjektid on keskkonnaregistrist kustutatud, väheneb Keskkonnaameti halduskoormus. Parkides kehtib piiranguvööndi režiim, kuid tuginedes kaitse-eeskirjale on seal enamasti uute ehitiste püstitamine keelatud. Kehtiv kaitsekord loetakse ala kinnisasja sihtotstarbelist kasutamist oluliselt piiravaks juhul, kui hoonestamata kinnisasi on elamumaa, ärimaa või tootmismaa sihtotstarbega ning kaitsekord keelab uute ehitiste püstitamise. Seetõttu on riigil kohustus need alad välja osta. Kuna pargid arvatakse kaitse alt välja, siis maa riigile omandamise kohustus kaob.

Välja arvatavate parkide territooriumil ei ole EELIS-e andmetel toetuskõlblikke metsamaid ega poollooduslikke kooslusi.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätteid, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu kooskõlastatakse teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.